

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Oblastní pracoviště Střední Čechy

Inspekční zpráva

Zvláštní škola Benešov □ □

Konopišťská 386, 256 01 Benešov □ □

Identifikátor školy: 600 042 260 □ □ **Zřizovatel: Město Benešov, se sídlem Masarykovo nám. 100, 256 01 Benešov** □ □ **Školský úřad Benešov, se sídlem Černoleská 1997, 256 01 Benešov** □ □ **Termín konání orientační inspekce: 7. - 10. prosince 1999** □ □

Čj. □ 023 10/00-1093 □ □ **Signatura** □ ob1nt101 □ □

Hodnocení kvality vzdělávání

Zvláštní škola v Benešově poskytuje vzdělání žákům s mentálním postižením. Školu v současné době navštěvuje ve 14 třídách 115 žáků. Je umístěna v bývalé vile, dvě třídy sídlí v dislokovaném pracovišti vzdáleném od školy jen několik minut chůze.

Rozdělení ročníků do jednotlivých tříd s výjimkou prvního a druhého odpovídá plně organizované škole.

Inspekce byla zaměřena na hodnocení kvality výuky českého jazyka, matematiky a rýsování, pracovního vyučování, přírodovědních (přírodověda, fyzika, chemie) a společenských (vlastivěda, zeměpis, dějepis) předmětů.

Plánování a příprava výuky

Týdenní hodinová dotace sledovaných předmětů odpovídá učebnímu plánu. Členění učiva do jednotlivých ročníků i časové tematické plány učiva jsou v souladu s učebními osnovami schváleného vzdělávacího programu čj. 22 980/97-22. Tematické plány učiva jsou dodržovány.

Výukové cíle až na ojedinělé výjimky byly přiměřené možnostem žáků a navazovaly na předchozí učební látku, nezdělané také na poznatky z exkurzí, výstav či výrobních praxí.

Stavba většiny hodin byla dobře promyšlená, jen v několika málo případech některé naplánované činnosti nekorespondovaly s výukovým cílem. Negativním jevem byla absence přípravy individuálních a doplňujících úkolů. Plánování a příprava výuky měly v jednotlivých hodinách dobrou až vynikající úroveň.

Plánování a příprava výuky má ve všech předmětech velmi dobrou úroveň.

Podmínky výuky

Škola má vzhledem k odborné a pedagogické způsobilosti sboru vynikající personální podmínky pro výuku matematiky a rýsování, českého jazyka a pracovního vyučování, velmi dobré pro výuku přírodovědních předmětů a dobré pro výuku společenských předmětů.

Tato skutečnost se příznivě projevila především v hodinách matematiky, českého jazyka a pracovního vyučování. Z celkového počtu 30 hospitovaných hodin bylo 20 hodin hodnoceno jako velmi dobrých nebo vynikajících.

Výuka probíhá v kmenových učebnách, pouze pro pracovní vyučování jsou k dispozici odborné pracovny. Učebny jsou většinou malé a stísněné, ale jejich vybavení je podnětné, estetické a účelné.

Škola je velmi dobře vybavena učebními texty a pomůckami pro naukové předměty. Má k dispozici i velké množství dalších studijních materiálů - přehledů, encyklopedií apod. Na názornost výuky je kladen značný důraz. Téměř všichni vyučující při výuce (vyjma některých hodin přírodovědních předmětů) pomůcky účelně využívali. Materiální podmínky pro výuku pracovního vyučování jsou rovněž hodnoceny jako spíše nadprůměrné.

Organizace hodin i přestávek odpovídá platným právním normám. Psychohygienické zásady byly většinou dodržovány. Vyučující volili přiměřené tempo. Prostorové podmínky jen některých tříd umožňují i jinou organizaci výuky než v lavicích. Nejčastější formou relaxace bylo proto časté střídání činností. Členění hodin rovněž napomáhalo udržet pozornost a zájem žáků o výuku. Subjektivně posuzované tepelné a světelné podmínky byly v době inspekce standardní.

Škola má vynikající personální podmínky pro výuku matematiky a rýsování, českého jazyka a pracovního vyučování, velmi dobré pro výuku přírodovědních předmětů a dobré pro výuku společenských předmětů. Materiální podmínky pro výuku sledovaných předmětů jsou vyjma přírodovědních předmětů velmi dobré. Pro výuku předmětů přírodovědního charakteru mají průměrnou úroveň. V hodnocení psychohygienických podmínek převažují pozitiva.

Motivace a hodnocení

Ve využívání motivace byly mezi jednotlivými vyučujícími výrazné rozdíly. Hodnocení se pohybuje v rozmezí od ještě vyhovující po vynikající. Největší rozdíly v úrovni motivování žáků byly v přírodovědních a společenských předmětech. Nadprůměrnou úroveň měla motivace v hodinách pracovního vyučování. Žáky k činnosti povzbuzovalo mimo jiné i praktické využití všech jimi zhotovovaných výrobků. V hodinách s ještě vyhovující motivací vyučující opomíjeli na jejich počátku vzbuzení zájmu žáků o výuku. Neuváděli ani příklady z praxe ani nenavazovali na životní zkušenosti žáků. V matematice učitelé velmi dobře motivovali především praktickým zaměřením učiva. Výuka se důsledně opírala o již známou učební látku, orientovala se na zvládnutí základních znalostí a dovedností. Vynikající motivace byla zaznamenána v hodině chemie, fyziky a ve třech případech v českém jazyce.

Rovněž kvalita hodnocení byla různá. Průběžnou zpětnou vazbu při plnění dílčích cílů poskytovali žákům téměř všichni učitelé, opakovaným vysvětlováním reagovali na nepochopení učiva a chyby. Hodnocení většinou respektovalo individuální dispozice žáků. Nedostatky, shledané především v přírodovědních a společenských předmětech, byly v závěrečném hodnocení hodiny, které buď bylo nekonkrétní nebo se k výukovému cíli nevztahovalo.

V pracovním vyučování vyučující někdy nehodnotili nacvičované pracovní dovednosti. Konkrétní hodnocení se častěji vyskytovalo v českém jazyce a v matematice. V jednom případě (český jazyk) žáci sami posuzovali vlastní výkony i výkony spolužáků. Ve dvou hodinách (u stejné vyučující) byl zaznamenán ironický způsob hodnocení a komunikace se žáky.

V motivaci a hodnocení byla shledána převaha pozitiv při výuce matematiky a rýsování, českého jazyka a pracovního vyučování. Sledovaná oblast byla v hodinách přírodovědních a společenských předmětů hodnocena jako průměrná.

Interakce a komunikace

Také hodnocení interakce a komunikace se v jednotlivých hodinách i předmětech lišilo od ještě vyhovující úrovně až po vynikající. Největší rozdíly byly zjištěny v přírodovědních a společenských předmětech. Žáci měli nejvíce příležitostí vést dialog s vyučujícím i mezi sebou v hodinách pracovního vyučování. Bez ostychu se dotazovali na řešení úkolů, se kterými si nevěděli rady. V hodinách českého jazyka, přírodovědních a společenských předmětů, matematiky a rýsování s vynikající a velmi dobrou úrovní interakce a komunikace vyučující dbali na rozvoj komunikativních dovedností. Vyžadovali přesné vyjadřování, formulaci postupu řešení, případně jeho komentování při práci u tabule. Žáci bez obav prezentovali své názory, které byly v případě potřeby učiteli usměrňovány. V ostatních hodinách vyučující věnovali gramaticky správnému a výstižnému vyjadřování méně pozornosti, vhodně kladenými otázkami žáky nestimulovali k souvislejšímu mluvnímu projevu.

V žádné ze sledovaných hodin s výjimkou pracovního vyučování, kde byla činnost organizována i skupinově, nebyl rozvíjen smysl pro vzájemnou spolupráci a pomoc. Žáci všechny zadané problémy řešili individuálně.

V interakci a komunikaci v hodinách českého jazyka, pracovního vyučování, matematiky a rýsování převažují pozitiva. V přírodovědních a společenských předmětech mají dobrou úroveň.

Organizace, metody a formy výuky

Český jazyk

Jedna hodina jazykového vyučování byla organizována vynikajícím způsobem. Její řízení bylo efektivní a členění účelné. Žáci měli dostatek času na procvičování látky. Všechny její části směřovaly k výukovému cíli. Vyučující využívala velké množství učebních pomůcek, kladla důraz na interdisciplinární přístup a výchovné využití učiva. Ve dvou hodinách byly shledány nedostatky v metodických postupech. Všechny hodiny byly organizovány frontálně. Zásadním způsobem chyběla individualizace výuky, ani v jednom případě nebyla diferencována náročnost požadavků podle dispozic dětí. Vyučující nezohledňovali výukové problémy žáků se specifickou poruchou učení ani žáků s těžším mentálním postižením. Některé činnosti byly zařazeny, aniž by souvisely s výukovým cílem hodiny. V několika případech chybělo shrnutí učiva. Obecně lze konstatovat, že žáci aktivněji pracovali v hodinách jazykového vyučování.

V hodinách čtení a literární výchovy vyučující upevňovali správnou čtenářskou techniku, rozvíjeli orientaci v textu a sledovali porozumění čtenému.

V organizaci, metodách a formách výuky českého jazyka jsou pozitiva i negativa v rovnováze.

Matematika a rýsování

Výuka byla většinou frontální. Učitelé výklad nové látky přizpůsobovali možnostem žáků a vždy přitom vycházeli z názorných příkladů. Vyučující ale nevyužili vlastní aktivitu žáků v plné míře. Vědomosti jim často předávali již hotové, bez výraznější spolupráce žáků na jejich vyvozování.

Při řešení úloh vedli žáky vhodně k samostatnosti. Samostatná práce měla vždy praktický základ a její vzorové postupy byly již ve škole probrány. Důraz byl kladen na pečlivost v práci. Individuální přístup k žákům formou diferencovaných požadavků chyběl. Při výuce rýsování si žáci některé partie učiva osvojovali jen mechanicky, činnosti prováděli dle pokynů učitelky bez jejich zřejmého pochopení. Upevňování učební látky a vytváření prostorové představy bylo realizováno při praktických činnostech. Často chyběla závěrečná, shrnující část hodiny.

Organizace, metody a formy výuky matematiky a rýsování hodnoceny jako průměrné.

Přírodovědní předměty

Dvě zhlédnuté hodiny byly v této oblasti hodnoceny jako vynikající. Vyučujícím se dařilo vyvozovat jednoduché závěry a soudy společně se žáky. Názorná výuka s odkazem na praktické využití poznatků žáky aktivizovala. Vyučovací čas byl účelně využit, pokyny jasné, učební látka v závěru hodiny shrnuta a utříděna. Nabídka dalších informačních materiálů pro

samostudium mnozí žáci využili.

V ostatních hodinách, ve kterých byla organizace výuky hodnocena jako dobrá nebo ještě vyhovující, byly shledány chyby v metodických postupech, v jednom případě ale i ve věcné a odborné správnosti výuky. Ne všechny pomůcky byly zvoleny a využity účelně. Žáci měli méně času k procvičování učiva. Ve dvou hodinách se výukový cíl podařilo splnit jen zčásti, neboť některé činnosti byly zařazeny bez zřejmé souvislosti se stanoveným cílem.

Kladem většiny hodin bylo využívání vlastních zkušeností žáků a znalostí regionu.

Organizace, metody a formy výuky přírodovědních předmětů jsou hodnoceny jako dobré.

Společenskovědní předměty

Organizace, metody a formy výuky společenskovědních předmětů byly hodnoceny v rozmezí ještě vyhovující až velmi dobré. Výuka byla většinou názorná a ve všech hodinách vedena frontálním způsobem. Velmi dobře navazovala na předchozí učební látku. Významným rysem byl interdisciplinární přístup a využití regionálních prvků podložené mapami, literárními a geografickými odkazy. V jednom případě bylo zaznamenáno výchovné využití učiva a snaha rozvíjet u žáků všeobecnou informovanost. Nové pojmy byly až na jednu výjimku (zeměpis) dostatečně objasňovány. Základní učivo bylo několikrát opakováno a upevňováno v různých souvislostech. V dějepise byl kladen důraz na pochopení podstaty historických událostí.

Výklad byl přiměřený úrovni žáků, jeho nedostatkem bylo předávání již hotových informací. Vyučující snižovali aktivní podíl žáků na společném vyvozování závěrů tím, že málo využívali některých jejich zkušeností a snahy zapojit se do výkladu.

Organizace, metody a formy výuky společenskovědních předmětů jsou hodnoceny jako dobré.

Pracovní vyučování

Většina hodin pracovního vyučování se vyznačovala účelným řízením výuky a promyšlenými metodickými postupy. Vyučující k žákům přistupovali individuálně, podle potřeby jim poskytovali pomoc. Žáci získávali základní vědomosti o vlastnostech materiálu, se kterým pracovali. Před nácvikem pracovní dovednosti se dobře seznámili s postupem. Vyučující dbali na správné zacházení s nástroji, bezpečnost a hygienu práce.

Žáci byli aktivní a zadané úkoly plnili se zájmem. V jedné hodině s náročným výukovým cílem vyučující velmi pěkným způsobem využila chyb některých žáků. Seznámila je s vhodným technickým postupem, kterým bylo možné nepovedený výrobek dobře opravit. Tím vzbudila zájem i u méně zručných žáků.

Organizace, metody a formy výuky pracovního vyučování jsou hodnoceny jako velmi dobré.

Hodnocení kvality vzdělávání

Kvalita vzdělávání ve sledovaných předmětech je celkově hodnocena jako spíše nadprůměrná až nadprůměrná.

Hodnocení kvality řízení

Plánování

Časově ohraničený dlouhodobý plán školy zahrnuje všechny oblasti její činnosti. V navazujícím střednědobém plánu nazvaném „Pracovní plán školy na školní rok 1999/2000“ jsou vytyčeny priority, úkoly v něm jsou termínované s adresnou zodpovědností. Dokument je dále konkretizován v měsíčních rozpisech, které mají k dispozici všichni pracovníci. Plánovitá je i kontrola, činnost výchovného poradce a metodických orgánů. Ředitelka v ročním výhledu vychází z podnětů pracovníků a pedagogické rady, požadavků školského a městského úřadu. Plánování je pojato jako systém, ale není podloženo konkrétní analýzou a hodnocením práce školy. Plnění přidělených úkolů je sledováno.

Realizace priorit je dlouhodobou záležitostí. Některé se zatím, jak vyplývá z inspekčního zjištění, daří realizovat jen částečně, konkrétně v oblasti tvořivého přístupu k výuce, využívání moderních metod práce a důsledného individuálního přístupu. Pozitivem je, že si je ředitelka

zmiňovaných nedostatků vědoma a usiluje o jejich odstranění. Pro žáky s těžším mentálním postižením a žáky, kteří mají vedle mentálního postižení ještě specifickou poruchu učení, škola nemá individuální vzdělávací plány.

V oblasti plánování převažují pozitiva.

Organizování

Kompetence v oblasti vedení školy jsou jednoznačně rozděleny mezi ředitelku a její zástupkyni.

Rovněž ostatní pracovníci mají přiděleny konkrétní úkoly. Operativní řízení realizované prostřednictvím pracovních porad a osobního jednání s pracovníky dobře funguje. Organizační struktura umožňuje bezproblémovou činnost školy.

Řád školy vychází z jejích podmínek, je aktualizovaný a v souladu s platnou právní normou.

Poradní orgány jsou ustanoveny, jejich činnost je účinně využívána. Pedagogická rada projednává prospěch a chování žáků, výsledky kontrol a stanoví případná opatření. Plnění závěrů plynoucích z jednání rady ředitelka dále sleduje.

Vnitřní informační systém je funkční, spolehlivý a ve většině případech doložitelný. Pracovníci mají k potřebným informacím kdykoliv přístup.

Rovněž vnější informační systém je doložitelný. Rodiče jsou o prospěchu a chování informováni průběžně a včas. Spolupráce školy s rodiči nedosahuje potřebné úrovně, závisí téměř výhradně na iniciativě školy. Účast na třídních schůzkách je minimální, konzultační hodiny nejsou dodržovány. Rodiče mají malý zájem o výsledky učení a chování svých dětí. Pokud ho projeví, zpravidla narušují činnost školy. Předem si nedomluví termín individuální konzultace a i přes opakovaná upozornění oslovují učitele během vyučování. Tento problém řešili vyučující i v době inspekce.

Organizování je příkladné.

Vedení a motivování pracovníků

Odbornou a pedagogickou způsobilost má z celkového počtu 19 učitelů celkem 15 vyučujících.

Ředitelka podporuje další vzdělávání pracovníků. Výběr odborných seminářů se řídí potřebami školy. Při inspekci bylo zjištěno, že někteří vyučující informace získané na vzdělávacích akcích ve výuce využívají. Ve škole dobře pracují metodická sdružení i předmětové komise. Činnost metodických orgánů je systematická, vychází z ročního plánu školy, z vlastních zjištění (např. anonymní anketa pro žáky zjišťující jejich zkušenosti s drogou) a znalosti problémů žáků. Má pozitivní význam pro sestavování kvalitních časových plánů učiva a přípravu vlastních evaluačních nástrojů výsledků vzdělávání. Na analýzu výsledků ve formě kvalitní rozborové činnosti písemných prací vždy navazují konkrétní opatření ze strany učitelů. Rezervy jsou v projednávání nových výukových metod a forem práce, motivování a hodnocení výsledků učení žáků.

Ředitelka má vytvořený funkční systém hodnocení pracovníků, ve kterém klade důraz na proces a výsledky výuky a zapojení učitelů v mimoškolních akcích. Tento systém v praxi uplatňuje a všichni pracovníci s ním byli seznámeni.

Škola neprovádí pravidelnou komplexní analýzu a hodnocení svojí činnosti.

Vedení a motivování pracovníků má velmi dobrou úroveň.

Kontrolní mechanismy

Škola má zaveden systém vnitřní kontroly, který postihuje celý vzdělávací proces prostřednictvím hospitací, kontroly práce předmětových komisí a výchovné poradkyně, vedení pedagogické dokumentace atd. Ředitelka výsledky kontrol individuálně projednává (obecné závěry z hospitací projednává také pedagogická rada), stanoví následná opatření a sleduje jejich realizaci.

Z provedených kontrol jsou pořizovány zápisy. Vyplývá z nich, že cílem hospitací je sledování a hodnocení jednotlivých jevů. Hodnocení, zda byl výukový cíl splněn, často chybí. Zaměření

na jednotlivosti bez komplexního posouzení kvality výuky je důvodem rozdílů v hodnocení procesu výuky mezi ředitelkou a pracovníky České školní inspekce.
Kontrolní mechanismy mají průměrnou úroveň.
Hodnocení kvality řízení
Oblast řízení je celkově hodnocena jako nadprůměrná.

Další významná zjištění
Škole se daří zajišťovat pro žáky devátých ročníků výrobní praxi. Smluvně je podložena péče o park na zámku Konopiště. Pedagogický dozor je při praxi zajištěn.
Škola organizuje kurz pro doplnění vzdělání poskytovaného zvláštní školou. Této nabídce využívají především žáci Praktické školy v Bystřici.
Škola v rámci dalších aktivit nabízí pomoc při přípravě žáků na kurz doplnění vzdělání poskytovaného základní školou. Zájem žáků a jejich rodičů o tuto nabídku je minimální.
Vysoce estetické prostředí všech prostor školy.

Výčet dokladů, o které se inspekční zjištění opírá
Povinná dokumentace dle §38a zákona č. 29/1984 Sb., o soustavě základních, středních a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů,
podkladová inspekční dokumentace,
„Dlouhodobý plán školy na období 1997/2000“,
„Pracovní plán školy na školní rok 1999/2000“, časové tematické plány učiva hospitovaných předmětů, měsíční plány, plán kontrolní činnosti, výchovného poradce a metodických orgánů,
záznamy o provedených kontrolách,
záznamy z jednání metodických orgánů,
písemné práce žáků, sešity a žákovské knížky,
dokumentace kurzu pro doplnění vzdělání poskytovaného zvláštní školou.

Závěr
Pozitiva
Kvalita výuky pracovního vyučování, matematiky a českého jazyka,
vysoká odborná a pedagogická způsobilost sboru,
organizování kurzu pro doplnění vzdělání poskytovaného základní školou a výrobní praxe pro žáky devátých ročníků.

Negativa
Využívání pouze tradičních metod a forem práce, absence individualizace vzdělávání,
méně účinná kontrola vzdělávacího procesu.

Doporučení
Žáky s těžším mentálním postižením na doporučení pedagogicko-psychologické poradny a se souhlasem rodičů vzdělávat, vzhledem k jejich nízkému počtu zatím formou individuální integrace, dle vzdělávacího programu pro pomocné školy. V případě nesouhlasu rodičů s přeřazením do pomocné školy vypracovat pro ně individuální vzdělávací plán.

Zohledňovat při výuce specifické potíže žáků, u kterých byla vedle mentálního postižení diagnostikována také specifická porucha učení či chování.
Zavést systém pravidelného komplexního sebehodnocení školy, z jeho závěrů pak vycházet při plánování další činnosti školy.

V kontrolní činnosti se zaměřit na komplexní posuzování a hodnocení vzdělávacího procesu.
Věnovat pozornost zkvalitnění motivace, využívání konkrétního hodnocení a moderních výukových metod. Důsledně sledovat plnění výukového cíle.

Výuka českého jazyka, matematiky a rýsování je hodnocena jako velmi dobrá s největšími rezervami v organizaci, metodách a formách výuky. Nadprůměrná úroveň výuky byla zjištěna rovněž v hodinách pracovního vyučování, ve kterém byla nejčastěji shledána negativa v konkrétním hodnocení výkonu žáků. Výuka společenských a přírodovědních předmětů má dobrou úroveň s četnějšími nedostatky v organizaci, metodách a formách výuky, motivaci a hodnocení, interakci a komunikaci.

Kvalita vzdělávání ve sledovaných předmětech je celkově hodnocena jako spíše nadprůměrná až nadprůměrná.

V oblasti plánování sice převažují pozitiva, ale chybí kritická analýza vlastní činnosti a individuální vzdělávací plány žáků s výukovými problémy. Ve vedení a motivování pracovníků převažují pozitiva. Organizování má příkladnou úroveň. V kontrolních mechanismech jsou rezervy v kvalitní analýze vzdělávacího procesu.

Oblast řízení je celkově hodnocena jako nadprůměrná.

Při orientační inspekci nebyly zjištěny nedostatky ve využívání finančních prostředků přidělených ze státního rozpočtu.

Na základě všech sledovaných ukazatelů je činnost školy hodnocena jako velmi dobrá.

Datum vyhotovení inspekční zprávy a složení inspekčního týmu

Razítko

Školní inspektoři Titul, jméno a příjmení Podpis Vedoucí týmu PaedDr. Jitka Kozáková Jitka Kozáková v.r. Člen týmu Mgr. Viktor Müller V. Müller v.r.

Kladně dne 7. ledna 2000

Datum a podpis ředitelky školy stvrzující převzetí inspekční zprávy

Datum převzetí inspekční zprávy: 12. ledna 2000

Razítko

Mgr. Zemanová Jana Zemanová v. r. Podpis ředitelky

Předmětem inspekce bylo dílčí zhodnocení činnosti školy dle § 18 odst. 3, 4 zákona ČNR č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů. Dle § 19 odst. 8 téhož zákona může ředitel školy podat připomínky k obsahu inspekční zprávy

